

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2007
V. volební období

179

Vládní návrh

na vydání

zákona, kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZÁKON

ze dne 2007,

kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 359/1999 Sb., zákona č. 3/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 52/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 109/2006 Sb. a zákona č. 267/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 30 odstavec 4 zní:

„(4) K zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než věznice je třeba předchozího písemného souhlasu odsouzeného; to neplatí, pokud je odsouzený zaměstnáván Českou republikou, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí nebo subjektem, který jimi byl zřízen či založen a v němž mají většinovou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech anebo vykonávají rozhodující vliv na jeho řízení či provozování.“

2. V § 30 se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Odsouzený může souhlas uvedený v odstavci 4 odvolat prohlášením učiněným vůči Vězeňské službě. Pokud prohlášení nemá písemnou formu, zaměstnanec Vězeňské služby o prohlášení odsouzeného učiní bezodkladně zápis, který předloží odsouzenému k podpisu. Účinky odvolání souhlasu nastávají uplynutím posledního dne kalendářního měsíce bezprostředně následujícího po měsíci, v němž odsouzený souhlas odvolal. Odvolání souhlasu odsouzeným se nepovažuje za odmítnutí práce.“

Čl. II

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. července 2007.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje mechanismy výkonu trestu odnětí svobody jednak z hlediska naplnění jeho účelu, jednak z hlediska vytváření podmínek pro začlenění odsouzeného do společnosti po vykonání trestu. K nejdůležitějším mechanismům patří programy zacházení s odsouzenými. Jejich součástí je získání soběstačnosti pro běžný občanský život, a to včetně pracovních návyků a sociálních dovedností. Nezbytnou součástí programu zacházení s odsouzeným je jeho pracovní začlenění, a to s ohledem na jeho zdravotní stav a kvalifikaci. Součástí zaměstnání je i získávání a doplňování vzdělání a pracovní kvalifikace. Pracovní zařazení a odměna za práci vytváří nejen předpoklady pro seberealizaci odsouzeného, ale rovněž pro plnění jeho finančních závazků včetně vyživovací povinnosti. Uvedené skutečnosti byly akcentovány již při projednávání návrhu zákona o výkonu trestu odnětí svobody (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, III. volební období, tisk č. 89).

Podle stávajícího § 29 zákona o výkonu trestu odnětí svobody je odsouzený, který byl zařazen do práce, povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Zařazování odsouzených do práce upravuje § 30 tohoto zákona, podle něhož může být odsouzený zařazen do práce buď na pracovišti věznice nebo na základě smlouvy uzavřené mezi věznicí a jiným subjektem k tomuto jinému subjektu. Při pracovním zařazení nevzniká pracovněprávní vztah ve smyslu zákoníku práce. Na pracovišti věznice jsou odsouzení zaměstnáváni v rámci zabezpečení fungování Vězeňské služby České republiky a její vlastní výroby a v středisku hospodářské činnosti.

Podle stávajícího § 30 zákona o výkonu trestu odnětí svobody je však možné zaměstnat odsouzeného u subjektu, jehož zřizovatelem nebo většinovým vlastníkem není stát (tj. zařadit jej do práce k tomuto soukromému subjektu), pouze s jeho předchozím písemným souhlasem, který může odsouzený kdykoli odvolat. Odsouzení, kteří s výkonem práce u těchto „soukromých subjektů“ nesouhlasí nebo již udělený souhlas vezmou zpět, nemohou být k práci žádným způsobem donucováni. Vzhledem k tomu vznikají problémy dodržet smluvní závazky vůči „soukromému subjektu“, se kterým Vězeňská služba České republiky uzavře smlouvu o zařazení určitého počtu odsouzených do práce k tomuto subjektu, pokud někteří z nich následně odmítnou práci vykonávat. Uvedená skutečnost pak negativně ovlivňuje zájem soukromých subjektů odsouzené k práci přijímat. Změně této úpravy však ve vztahu k soukromým subjektům brání mezinárodní závazky České republiky (srovnej část týkající se posouzení souladu navrhované úpravy s mezinárodními smlouvami).

Věznice, popřípadě subjekty, jejichž zřizovatelem nebo většinovým vlastníkem je stát, však nemají k dispozici dostatek pracovních příležitostí pro odsouzené a nemohou tak samy zajistit, aby všichni práceschopní odsouzení pracovali. V současné době je zařazováno do práce pouze 46 % z celkového počtu 13. 363 odsouzených, které lze do práce zařadit.

Vzhledem k uvedenému se jeví jako potřebné rozšířit stávající právní úpravu zařazování odsouzených do práce tak, aby byl plně využit nepokrytý prostor mezi zákazem nutit odsouzeného k výkonu práce pro soukromý subjekt a stávajícím § 30 zákona o výkonu

trestu odnětí svobody, který nezahrnuje kraje, obce a jimi kontrolované nebo vytvářené subjekty, u nichž není zapotřebí žádat souhlas odsouzeného.

V tomto smyslu se navrhuje doplnit stávající právní úpravu tak, aby souhlas nebyl vyžadován rovněž při zařazování odsouzených do práce ke krajům, obcím a dobrovolným svazkům obcí, jakož i k subjektům jimi převážně ovládanými, ať už prostřednictvím většinové majetkové účasti nebo formou rozhodujícího vlivu na řízení (možností ovlivnit, kdo bude „stát v čele“ řídicích orgánů takového subjektu). Skutečnost, zda se jedná o takový subjekt, posoudí vždy příslušná obec, dobrovolný svazek obcí nebo kraj.

Navrhovanou úpravou tak dojde k zvýšení možnosti zařazovat odsouzené do práce a pozitivně na ně působit ve smyslu osvojení si pracovních návyků.

Stávající, ani navrhovaná právní úprava, nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví, a nestanoví pro něj odlišné podmínky. Stávající i navrhovaná právní úprava má zcela stejné dopady na muže i na ženy.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Zaměstnávání odsouzených podle navrhovaného zákona umožňuje Listina základních práv a svobody (vyhlášená pod č. 2/1993 Sb.). Podle čl. 9 Listiny základních práv a svobod se zákaz nucených prací nebo služeb nevztahuje na práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody.

Navrhovaný zákon je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s akty práva Evropské unie

Na 14. zasedání generální konference Mezinárodní organizace práce dne 28. června 1930 byla přijata Úmluva o nucené nebo povinné práci (č. 29). Uvedená úmluva vstoupila pro bývalou Československou republiku v platnost dnem 30. října 1958 a od 1. ledna 1993 zavazuje i Českou republiku. Úmluva byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 506/1990 Sb.

Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29 ze dne 28. června 1930 zavazuje státy, které ji ratifikovaly, k potlačení všem forem užívání nucené nebo povinné práce. Zaměstnávání odsouzených se týká ustanovení čl. 2 odst. 2 písm. c), podle kterého se za nucenou nebo povinnou práci nepovažuje práce ani služba, která se „na kterékoli osobě vymáhá v důsledku odsouzení soudním rozhodnutím, pokud se tato práce nebo služba vykonává pod dohledem a kontrolou veřejného úřadu a pokud se řečená osoba nepronajímá ani nedává k dispozici soukromým jednotlivcům, soukromým společnostem ani soukromým právníckým osobám“.

Podle závěrů kontrolních orgánů pro provádění úmluv a doporučení Mezinárodní organizace práce respektovaných jako výklad Úmluvy platí následující:
- soudem odsouzení vězni mohou být nuceni konat veřejné práce, resp. práce pro veřejný podnik,

- vězni nesmí být najímáni a nuceni k práci (pod pohrůžkou trestu) pro soukromý podnik, a to ani v případě, že dotyčný soukromý podnik vykonává veřejné práce (tj. práce na veřejnou zakázku), ani v případě, že soukromý podnik má své dílny a provozy v areálu věznice. Vězeň však může konat práce pro soukromý podnik dobrovolně, tj. se svým souhlasem, za předpokladu dodržení záruk stejných nebo srovnatelných pracovních podmínek jaké mají stejní pracovníci na svobodě, a pod dohledem státních orgánů.

Navrhovaná úprava je v souladu s uvedenou Úmluvou, neboť i nadále je požadován souhlas odsouzeného s výkonem práce pro soukromý subjekt – tj. subjekt jiný než stát nebo územní samosprávné celky, v němž ani stát, ani územní samosprávné celky či svazek obcí nemají většinovou majetkovou účast nebo vliv na řízení.

Navrhovaná úprava není v rozporu s akty práva Evropské unie, neboť doposud nebyl přijat žádný právní předpis, který by zavazoval členské státy k provedení těchto případných závazků do vnitrostátního práva jednotlivých členských států.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady a dopad na životní prostředí

V současné době průměrná měsíční odměna odsouzených činí 4 286 Kč. Pokud jde o roční výdaje ze státního rozpočtu na odměny odsouzeným za vykonanou práci, v roce 2005 bylo na tyto odměny ze státního rozpočtu vynaloženo 118 mil. Kč.

Předkládaný návrh zákona nemá negativní finanční dopady na státní rozpočet, naopak rozšíření možnosti zaměstnávat odsouzené u jiných subjektů než České republiky může mít i určité pozitivní dopady na státní rozpočet, neboť lze předpokládat, že odměna za vykonanou práci bude ve větším počtu případů než dosud hrazena nikoli ze státního rozpočtu, ale z rozpočtu jiného subjektu. Dohled zaměstnanců Vězeňské služby nad odsouzenými při práci pro tyto subjekty bude zabezpečován v rámci stávajících početních stavů a rozpočtu Vězeňské služby.

U předkládaného návrhu zákona se nepředpokládají zvýšené finanční dopady na jiné veřejné rozpočty, dále ani na hospodářské subjekty, zejména na malé a střední podnikatele. Předkládaný návrh zákona nevyvolá žádné dopady na sociální oblast ani na oblast životního prostředí.

Zvláštní část

K čl. I

Bod 1 - § 30 odst. 4

Podle dosavadního znění zákona lze odsouzené zaměstnat bez jejich souhlasu pouze u subjektů, jejichž zřizovatelem nebo většinovým vlastníkem je stát. Navrhuje se zrušit podmínku souhlasu také pro obce, dobrovolné svazky obcí, kraje a jejich organizační složky nebo právnické osoby, jejichž jsou zřizovateli či zakladateli, nebo pro subjekty, ve kterých vykonávají rozhodující vliv na danou právnickou osobu ať již formou většinového podílu na

hlasovacích právech, rozhodující majetkové účasti nebo rozhodujícího vlivu na řízení či provozování takového subjektu (k tomu ve vztahu k podnikatelským subjektům – viz § 66a obchodního zákoníku, u nepodnikatelských subjektů se předpokládá obdobná konstrukce).

Zároveň se aktualizuje terminologie užitá v tomto ustanovení i ve vztahu ke státu, neboť pojem „většinový vlastník“ není dostatečně jednoznačný a v právních předpisech se nepoužívá.

Navrhovaná změna může být zejména praktická ve vztahu k obcím, neboť bude možné zaměstnávat odsouzené bez jejich souhlasu ve prospěch obce při pracích, pro které je obtížné sehnat zájemce, nebo např. v krizových situacích (povodně apod.). Práce je odsouzenými vykonávána pod dohledem zaměstnanců Vězeňské služby, takže nevzniká potřeba, aby smluvní subjekt kontroloval výkon práce či dokonce střežil odsouzené při jejím výkonu.

Bod 2- § 30 odst. 5

Z důvodu přehlednosti byla část textu původního odstavce 4 týkající se možnosti odvolání souhlasu odsouzeným zakotvena do nového samostatného odstavce 5. Dále došlo k zpřesnění určení okamžiku, od kterého nastávají účinky odvolání písemného souhlasu odsouzeného.

K čl. II – Účinnost

Účinnost předmětného návrhu zákona je navrhována ke dni 1. červenci 2007 v návaznosti na zohlednění délky legislativního procesu. Charakter navrhované změny nevyžaduje dlouhou legisvakanci lhůtu.

V Praze dne 12. března 2007

předseda vlády

ministr spravedlnosti